

השילוב הראוי

ד"ר שפרה מישלוב, מומחית למשפט עברי, מוכיחה שלמדנות נשית לא עומדת בסתירה לשמרנות תורנית והלכתית

חגית רוזנבאום, עמ' 6

צילום: נופר עמרם

הרב חיים אמסלם מאמין שאין סתירה בין רבנות לפוליטיקה, ושהוא מתאים לרשימת הבית היהודי לפחות כמו אלי אוזונה

עניין אישי, עמ' 15

קיבלתם הצעה? כדאי לוותר על סינון ראשוני על פי תצלום ולהיפגש קודם כול עם האישיות, כי לפעמים התמונה משקר

חרגישו בבית, עמ' 13

היא התחנכה במדרשת הרובע, וגם הוסמכה כדוקטור למשפטים ■ היא מופיעה בכנסים עם רבנים ודיינים, לא לפני שהתייעצה עם רב באיזה אופן תוכל לדבר בפני גברים ■ היא בקיאה בדיני ממונות בש"ס ובראשונים, אבל לא מנסה להתנגח עם העולם ההלכתי הגברי ■ היא קיבלה הצעות למשרות משפטיות בכירות, אבל סירבה כדי שתוכל להוציא את הילדים מהגן ■ ד"ר שפרה מישלוב, מומחית למשפט עברי, היא שילוב מפתיע בין למדנות נשית לשמרנות תורנית לא מתפשרת

חגית רוזנבאום /// צילום: עופר עמרם

הזרבונית

דוקטור

ד"ר שפרה מישלוב זוכרת רק מקרה אחד ויחיד במהלך ההיסטוריה הארוכה שלה בבתי הדין, שבו צוינה חריגותה הנשית בנוף הרבני. הטוען הרבני שעמד מולה הטיח בה, לאחר שסיימה לטעון בשם הלקוח שלה: "אני יודע דברים יותר טוב ממנה, כי היא אישה". מישלוב הייתה המומה: "פעם ראשונה שקיבלתי תגובה כזו. בדרך כלל הדיונים ענייניים. הרב יוסף כרמל, שישב בראש ההר" כב, אמר מיד: 'מה זה קשור? אתה מכיר אותה? אתה יודע אם היא יודעת או לא יודעת?'". אבל מישלוב הרגישה צורך להגיב גם בעצ"מה: "קמתי ואמרתי שאני מבקשת מבית הדין לא להתחשב בהערה הזאת, והשכתי לו לגופו של עניין, תוך הצגת מקורות מראשונים ואחרונים. הוכחתי שאני לא ממציאיה דברים ממוחי הקודח. בסוף", היא מגלה בחיוך, "ניצחנו בגדול בתיק הזה".

את מצד עצמך לא מרגישה חריגה באולם שכולו רבנים, דיינים וסגויות ממוניות סבוכות?

"אני לא אדם שחושב על הדברים האלה", היא משיבה בפשטות. "אני בעניין של לעשות מה שמתאים לי, מה שמעניין אותי, ומה שאני מרגישה שהוא תורם. אני פחות מתעסקת בשאלה הזאת. יש לפעמים תחושה קצת מוזרה של יוצאת דופן, אבל זה לא המוקד שלי. בדרך כלל אני גם לא מרגישה הרמות גבה, אני רואה המון קבלה ועידוד למקום שלי, זרימה וטבעיות מצד הסובבים".

תהיי צנועה, ותעשי

הרזומה של ד"ר מישלוב נראה כמו שילוב בין קורות חיים של רב ממוצע לאלה של משפטן מצטיין. ב-39 שנותיה היא הגיעה למעמד בכיר בפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר-אילן, כשהיא מנהלת בה את הקליניקה למשפט עברי בראשותו של הרב ד"ר יעקב חבה. קודם לכן היא עבדה כעורכת דין בתחום האזרחי עד שחזרה לאקד"מיה. אבל גם "שנות ישיבה" מאחוריה: שנות לימוד לא מעטות במי"ד, דרשה הרובע, לימוד גמרא בעיון בתוכנית לדוקטורנטיות מצטיינות בבר-אילן, ושנים ארוכות שבהן היא מעבירה שיעורים לנשים במני עד רחב של מסגרות ונושאים.

ואחרי כל ההגדרות המרשימות הללו, מפתיע לפגוש את מישלוב עצמה. דמותה מנפצת את הסטריאוטיפ המתבקש לאשת אקדמיה שגם בקיאה בגמרות, ראשונים ואחרונים. היא מקבלת אותנו בחיוך מאיר פנים, ובהופעה שלא הייתה מביישת את החשובה שברבניות: מטפחת שמססה את הראש בדקדוק, ביגוד פשוט שעונה לכל גודי הצניעות, והרבה פשטות ונעימות שמלוות את כל הליכותיה. פמ"י ניום לא תמצאו כאן גם אם תחפשו בנרות. גם לא קריאות תיגר על ההלכה, למרות הידע התורני הרב שהיא אוצרת. מישלוב משייטת בקלות ובטבעיות בין דברי התוספות ושו"תים ובין ביטויי אהבה כנה לתורה והרבה יראת שמיים.

אז איך הופכת ילדה טובה קריית משה לדוקטור למשפט עברי? התשובה, מסבירה מישלוב, מתחילה עוד בבית. היא נולדה כאמור בשכונת קריית משה הירושלמית למשפחת פייגלשטוק. אביה, פרופ' שלום פייגלשטוק, היה תלמיד חכם שלמד אצל הרבנים פיינשטיין וסולובייצ'יק בארצות הברית, והוסמך לרבנות. הוא עבד כמתמטיקאי ולאחר שעלה מארצות הברית השתלב באוניברסיטת בר-אילן. אמה מיכל פייגלשטוק, בת למשפחת מרחביה, הייתה גם היא מתמטיקאית בכירה. "בבית הייתה פתיחות. המסר היה שכל אחד יעשה מה שמתאים לו, אין דבר שחסום בפניי". המסר הזה חלחל אליה במקביל לחינוך שקיבלה במוסדות של יוצאי מרכז הרב. "למדתי ב'נעם בנות' אצל הרב אריה בצלאל", היא מזכירה את שמו בהערכה. "גדלנו על המון סגירות, ועל המסר של הרב צבי יהודה שבגלל שהדור כל כך פרוץ אנחנו צריכים להיות סופר צנועים".

לצד החינוך התורני, שהיא גאה בו, מתארת מישלוב גם מסרים נוספים שאליהם חינך 'נעם בנות': "יחד עם המסר של מקום נשי, צנוע ומכובד, חינוכו אותנו מאוד למקום של ללכת ולעשות למען עם ישראל. זה בא לידי ביטוי אפילו בדמויות הנשים שעליהן עשינו הצ"ות בבית הספר. אמרו לנו: אישה לא צריכה להתחבא, יש לכן כוחות ויכולות, לכו ותעשו למען עם ישראל. זה דבר שצורב בי".

ומישלוב הלכה ועשתה: יחד עם חברותיה התגייסה לסייע לחיי דוש ההתנשבות ברובע המוסלמי ובעיר דוד, הצטרפה למאבק נגד

נסיגה מהגולן, הדריכה בסניפי פי"תוח של בני עקיבא והייתה שותפה בסמינריונים ביהדות לרבנות העו"לים שהגיעו בגל העלייה מרוסיה בשנות התשעים. החינוך החלוצי מהבית, בשילוב 'נעם' ו'צביה' לאחר מכן, "נטעו בי רצון עז להיות שותפה באופן פעיל ומודע בתהליך הגאולה הפלאי של דורנו בכל הנצרך", מעיי מישלוב.

וחלק מקידום תהליך הגאולה הוא ללכת ללמוד משפטים?

“בטח, ברור!” היא ננערת, “כשהייתי לכתתי ללמוד משפטים זה היה מתוך תודעה שצריך לתקן את עולם המשפט. הרב צבי יהודה אמר שיש שתי מערכות שהכי חשוב לתקן: החינוך והמשפט. זה מאוד עמד לי בראש כשבחרתי במשפטים. גם הרבנית חנה טאו, שלמדתי אצלה במדרשת הרובע, מאוד עודדה אותי להשתלב במשפטים. היא אמרה שיש נשים שבדרך השקטה שלהן מאוד משפיעות בעולם המשפט. בכלל, התייעצתי עם הרבה רבנים לפני שבחרתי במקצוע: הרב ויזליצקי, הרב אריאל ועוד. הם אמרו לי: אם יש לך מה לתרום ויש לך עמוד שדרה - לכי על זה.”

הרב צבי יהודה דיבר גם על תיקון עולם החינוך. מדוע לא בחרת בו?

מישלב מודה בכנות, כי פרט לתחושת השליחות האמיתית שפיעמה בה, עמדו גם יכולותיה האינטלקטיות ואלו על כף המאזניים. “הייתי תמיד תלמידה חרדית, עשיתי חמש יחידות בכל מה שהיה צריך ויש לי תעודת בגרות ריאליסטית בהצטיינות יתרה. גם הציון הפיסיכומטרי אפשר לי ללמוד משפטים. התאים לי ללמוד מקצוע יותר אינטלקטואלי”. אבל, היא מפתיעה, גם מהחינוך היא לא מניחה את ידה. “בימים אלה אני עושה תעודת הוראה. יש לי שאיפה להשתלב בעתיד בעולם החינוך. דווקא מהמקום הנוכחי שלי, כיוון ועד ההורים בבית הספר של הבת שלי ברמת גן, גיליתי עד כמה חשוב לעסוק בחינוך. הבת שלי לומדת בתנ”ך (שילוב של תלמוד תורה עם מנ”ח) ויש בעיניי חשיבות להעצמת החינוך התורני ברמת גן. צריך שבית ספר כזה יהיה גם תורני, אבל גם מקצועי מספיק כדי למשוך אליו הורים חפצי תורה שגם המצוינות חשובה להם.”

גדלת, כאמור, בחינוך תורני שההלכה נר לרגליו. האם שקלת את הבעיות ההלכתיות בעיסוק במשפטים, למשל נושא הליכה לערכאות?

מישלב מאשרת ומשתפת בתהליך הבדיקה העצמית שליווה אותה לאורך השנים בתחום: “לפני שנכנסתי ללימודים התייעצתי עם הרב יעקב אריאל והרב יהונתן בלס באילו תחומים אוכל לפי ההלכה להשתלב כעורכת דין. יש הרבה נושאים שהתורה מאפשרת לעסוק בהם: דיני מקרקעין, אגודות שיתופיות, נושאים ממשלתיים. תחומים שבהם התורה נותנת סמכות לחוקק ולתקן מכוח דינא דמלכותא דינא, תקנות בני העיר ועוד. מבחינתי זה היה אל”ף ב”ת לוודא לפני שנכנסתי שאני יכולה לעסוק בדברים מבחינה הלכתית. זה ליווה אותי גם בהתמחות. שאלתי את הרב אריאל, ובהוראתו נכנסתי לתחומים האזרחיים והממוניים.”

“אם יש לך עמוד שדרה - תשתלב”

את עריכת הדין היא עושה תוך זמן קצר יחסית, כשהבינה שהחלום שלה לקדם את תהליך הגאולה בתוך מערכת המשפט לא יתגשם במשרד עורכי דין. “כשהשתלבותי במערכת המשפט הישראלית, ראיתי שזה ים. קשה מאוד לשנות משם. אתה עושה עבודה משפטית שגרתית, נסחף בורס של עוד תיק ועוד תיק כדי לעמוד בהספקים. אתה לא רואה את היכולת להשפיע.”

את באמת מאמינה ביכולת לשנות את מערכת המשפט? זו מערכת שמבוססת כולה על חוקים שאינם שאובים מתורת ישראל, והמצוינות מוכיחה שרוב הפסיקות והחוקים גם לא נוטים לכיוון הזה.

גם בנושא הזה, נראה שמדובר בציפור נפש של מישלב. היא מסבירה שביחס לסוגיה הזאת התפתחו שלושה זרמים, והיא תומכת נלהבת בשלישי. “מדינת ישראל קמה. שומרי תורה ומצוות רצו שהקווים של התורה יעמדו בבסיס החוק, וזה לא קרה. מכאן התפצלו שלושה זרמים. הראשון דוגל בהתעלמות מהמערכת,

המתנה לביאת משיח שיבוא ויקים מדינת הלכה. השני דוגל בהשתלבות במערכת המשפט כפי שהיא, כי היא מאוד חזקה ואי אפשר להתעלם ממנה. בתוך זה ננסה להכשיר לפי תורה מה שאפשר, למשל מתן סמכויות הלכתיות לחוק במקום שבו זה אפשרי וכן הלאה.”

מישלב דוגלת בשיטה אחרת, שמשלבת את השיטתיים הראשונות: “התפיסה שלי היא שנכון לאחוז בזה וגם בזה. בעבודה שלי היום אני מפיצה ככל יכולתי את קיומה של מערכת אלטרנטיבית - בתי הדין לממוניים, שם פוסקים לפי ההלכה ונותנים מענה לכל הצרכים של העולם המודרני והמתקדם באמצעים של משפט עברי נטו. חשוב להראות שיש להלכה מענה בכל התחומים.”

“עם זאת, אי אפשר להתעלם מכך שיש משפט ישראלי. אי אפשר להשוות את מאות התיקים בבית הדין למאות אלפי התיקים בבתי המשפט. חשוב שלא נונח את המערכת הזאת ונעצים את הדברים הטובים שבה. למשל, דבר שאנחנו עושים פה בקליניקה למשפט עברי הוא שליחת חוות דעת על פי המשפט העברי למחוקקים על הצעות חוק שיושבות על שולחנם. יש את מכוני ישמ”ע, יישומי משפט עברי, ששולח לשופטים, שלא תמיד נגישים או מכירים את המקורות היהודיים, חוות דעת רלוונטיות לפסקים שבהם הם עוסקים, כדי שיוכלו לקחת בחשבון גם את דברה של ההלכה בבואם לפסוק. יש הרבה זירות השפעה בתוך המערכת. אולי הן מינוריות, אבל הן יוצרות את הקשר כך שהמשפט הישראלי לא יהיה מנותק לחלוטין מהמשפט העברי.”

מישלב מזהרת לתת דוגמה שמוכיחה כיצד אבנים שחוק מים, וגם העבודה הסייפית של נאמני המשפט העברי זוכה מדי פעם להישגים של ממש: “בעשרות השנים האחרונות התאגדו עשרות מכיכרי המשפטנים בתחום המשפט האזרחי בישראל ליצירת קודקס אזרחי מאוחד. עד כה המשפט האזרחי בישראל היה עשוי טלאים טלאים, והגיע הזמן ליצור קודקס שלם. הם לא טרחו לשלב שם משפטים דתיים. פרוץ רקובר וצוותו התריעו שצריך לשמוע מה יש למשפט העברי לומר בנושא הזה, אבל לא התייעצו איתו. מתברר שהלחץ של משפטים דתיים בנקודה הזאת נשא פרי: כיום, כשיש בכנסת קונסולציה שאוחדת את המשפט העברי, עוצרת ועדת החוקה את קידומו של הקודקס, ואחת הסיבות היא שהמשפט העברי אינו נוכח שם.”

גם שופטים דתיים שנותנים ביטוי למשפט העברי בפסיקותיהם, מסבירה מישלב, מוכיחים שאפשר לשנות דברים גם כשאתה בתוך המערכת. היא מזכירה כדוגמה שמות כמו השופטים משה דרורי ומנחם קליין, ואומרת: “אם זה חשוב לך, זה יבוא לידי ביטוי בפסיקות שלך, או בהערות בתוך פסק הדין, שאולי לא ישנו את פסק הדין הנוכחי אבל ילמדו אחר כך באקדמיה וישפיעו על פסיקות אחרות”. לכן, היא מסכמת, האידיאל מבחינתה הוא גם וגם: “עם ההסתגרות וחזיון האלטרנטיביות, חשוב שמי שיש לו עמוד שדרה - ישתלב במיזמים האלה. יש לזה השפעה משמעותית.”

החילונים שמעדיפים בית דין

חלק מהניסיון להרחיב את השפעתו של המשפט העברי בחברה הישראלית, מתרחש בקליניקה למשפט עברי באוניברסיטת בר-אילן, שכאמור מישלב היא מראשיה. הסטודנטים בקליניקה הם סטודנטים למשפטים באוניברסיטה, שכמו שאר חבריהם למקצוע צוע בארץ ובעולם, מחויבים בשעות עבודה בקליניקה כחלק מהמגמה של חינוך המתלמידים הצעירים שמי קצוע המשפטים נועד לא רק ליוקרה או לכסף, אלא גם לשליחות ועזרה לחלשים בחברה, שלא יכולים לממן לעצמם שירותים משפטיים.

גם הקליניקה למשפט עברי שמה דגש על סיוע לאוכלוסיות מוחלשות. מטבע הדברים, בשונה מקליניקות אזרחיות, הרי שכאן הפונים מעוטי היכולת הם כאלה שמעדיפים להתדיין בבית דין ולא בבית משפט, שכן השירות שנותנת הקליניקה הוא ייצוג על פי המשפט העברי. הדיונים, הממוניים בעיקרם, מתרחשים ברובם ברשת בתי הדין לממוניים ‘גזית - ארץ חמדה’, המזוהה עם הציונות הדתית.

כשהלכתי ללמוד משפטים זה היה מתוך תודעה שצריך לתקן את עולם המשפט. הרב צבי יהודה אמר שיש שתי מערכות שהכי חשוב לתקן: החינוך והמשפט. זה מאוד עמד לי בראש כשבחרתי במשפטים. גם הרבנית חנה טאו, שלמדתי אצלה במדרשת הרובע, מאוד עודדה אותי להשתלב במשפטים

הייתה לי חברה במדרשה שאמרה: יש לך ראש ריאלי, אז את נהנית ללמוד. אמרתי לה: לא. הנשמה שלי מרגישה שהיא חוזרת למקורה, לשמחתה, קישור לערכי הנצח. ברור שהייתה לי גם הנאה אינטלקטואלית, אבל הלימוד הזה של קודש מוחייה את כל האישיות הרגשית שבלימוד ההלכה אני נפגשת עם גודל עצום

אישיותה העדינה והקשובה של מישלב מכוונת את הסטודנטים לראות את הפונה לא רק כתיק משפטי נוסף בדרך לקבלת התואר, אלא קודם כול כאדם. “הייעוץ שלנו כולל גם הקשבה, הכלה, ייעוץ אנושי. הסטודנטים מקבלים פה כלים להתנהלות אנושית ומוסרית במקצוע. הם מתלווים אליי לפגישות עם הפונים, רואים את היחס, ההקשבה, ההכלה של האדם. הרבה פעמים אנשים פשוט רוצים שיקשיבו להם, וזה כבר פותר חלק גדול מהבעיה.”

מגיעים אליכם גם פונים חילונים להתדיין בבית דין?

היא מהנהנת: “לפעמים יש כאלה שבמקום העבודה שלהם סעיף הבוררות בחוזה מפנה לבית דין, ואז הם מגיעים אלינו. יש גם חילונים שמעדיפים מעצמם לפנות לבית דין”, היא מפתיעה, “כי בית הדין נתפס כיותר יעיל, פשוט ואמין בעיניהם. זו בדיקה הייתה הסיבה להקמתם של בתי הדין ‘גזית’ - לשקם את מעמדם של בתי הדין בציבור. שאנשים יבואו לשם מתוך בחירה ואמון במערכת, ולא כי כפו עליהם.”

מישלב מסבירה שבתי הדין של ‘גזית’ קיבלו על עצמם באופן ייחודי מערכת סדרי דין שאנכפת בקפדנות, ומביאה להגברה משמעותית של אמון הציבור במערכת. “גם הדיינים הם כאלה שבאים מתוך העם, בעלי תארים, שירתו בצבא. הם מכירים את המציאות, וזה פשוט עובד.”

בקליניקה מתרחשות פעילויות נוספות, הקשורות בעיקר לכתבי מאמרים, חוות דעת לחברי כנסת על הצעות חוק, ופרסומים נוספים הנוגעים למשפט העברי ויישומו בחיים בישראל. כך למשל מאמר שזכה להד בתקשורת אודות השאלה האם על פי ההלכה יש לצמצם את השימוש בשקיות ניילון.

העיסוק בקליניקה נוגע ללימוד והבנה של מקורות לא קלים, ש”ס, ראשונים ואחרונים. יש בזה ממד שמאוד מתכתב דווקא עם הסטודנטים הדתיים. יש גם סטודנטים חילונים שמגיעים לקליניקה?

מישלב מסכימה עם ההנחה, אבל מספרת בסיפוק לא מוסתר על השינוי שחל בנושא: “היו שנים שהייתי בקליניקה למשפט עברי הייתה תחליף לבית המדרש. לשמחתי הגדולה, הקליניקה מובילה מגמה לפיה כל מי שרוצה - יכול להשתלב. לא רק בעלי רקע תורני. הסטודנטים החילונים גילו שמעניין פה, הם נחשפים לעולם שלא ייחשפו אליו בעתידם המקצועי, ולכן הם באים לפה.”

הנחת האמיתית של מישלב הוא האור בעיני הסטודנטים החילונים, בלי שום רמיזות לחזרה בתשובה: “כפי לראות את העיניים שלהם נוצצות בשיעורים. הם אומרים שמעניין אותם לדעת שזה קיים, שזה מחבר אותם למקום משמעותי בשבילם. הם גילו שמשפט עברי זה לא רק קורס חובה משעמם בשנה א’, זה משהו מאוד ישים, שנותן מענה ומתפתח.”

הקליניקה מארגנת מדי שנה גם כנסים בנושא משפט עברי, שבהם משתתפים רבנים ותלמידי חכ

חופיעה בכנסי משפט עברי בלי רגשי נחיתות או קיפוח. ד”ר שפרה מישלב

צילום: טל אביטן

תכנית הדוקטורנטים ע"ש הרב איתם הנקין הי"ד כנס איתם תשע"ז

יום רביעי, א' חשוון, תשע"ז (2.11.2016)
אולם הכנסים של פורום קהלת,
רח' עם ועולמו 8, קומה 5, ירושלים

בתכנית

14:00-14:30

פתיחה ודברים לזכר הרב איתם

פרופ' גדעון ספיר, ראש תכנית הדוקטורנטים

...

נציג המשפחה

14:30-16:00

מושב ראשון: הלכה והיסטוריה רבנית בזיקה ליצירתו של הרב איתם הנקין

בין דיסציפלינות: 'ספר בית יוסף ומהפכת הדפוס':

עבודה סמינריונית של איתם משנת תשע"ג

פרופ' אלחנן ריינר, המחלקה להיסטוריה של עם ישראל,

אוניברסיטת תל אביב; הספרייה הלאומית

יחסו של מהרי"ל דיסקין להשכלה -

היבטים שנעלמו מן העין

הרב משה דוד צ'צ'יק, מכון "עד הנה" לחקר יהדות גליציה

איסור חרקים במזון - מה שהיה הוא שיהיה?

על התפתחות והעמקה בהלכה

הרב יואל קטן, ר"מ בישיבת שעלבים,

מנהל מכון שלמה אומן ועורך "המעין"

16:30-18:00

מושב שני: עבודות הדוקטורט של

בוגרי המחזור הראשון

על ביקורת שיפוטית ועליונות שיפוטית

שי לוי, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית

הדמוקרטיה הישירה

שאול שארף, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן

פרשת האח והאחות - היבטים חדשים

יאיר הלוי, המחלקה לתולדות ישראל, אוניברסיטת בר-אילן

חשיבותו הפוליטית והחוקתית של המקומי

מורן נגיד, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן

האם יכולה לצמוח אתיקה מרגשות דתיים?

הרב עוז בלומן, המחלקה למחשבת ישראל, אוניברסיטת בר-אילן

הכניסה חפשית, הציבור מוזמן

הבית, הזוגיות והמשפחה עומדים בראש סדר העדיפויות. ד"ר שפרה מישלוב

המשך ללימודים תורניים גבוהים, לא מצאה מקום מתאים מלבד 'בית מורשה'. היא הצטרפה לתוכנית הלימוד לנשים בהלכה, אולם פרשה ממנה לאחר שנה אחת. "זה לא התאים לעולם הרוחני שבאתי ממנו", היא אומרת בהזדמנות, וממהרת להוסיף: "אבל קיבלתי שם המון".

במקביל לשנות הלימוד, היא נישאה והקימה מש"פחה. כיום היא אם לחמישה ילדים, ומתגוררת סמוך לישיבת רמת גן. שמו של בעלה, יאיר מישלוב, נישא בפיה בהערצה במהלך כל הריאיון. היא רואה בו יועץ רוחני, תלמיד חכם ומי שתמך וליווה את כל צעדיה בעולם התורה והמשפט, תוך מתן גיבוי תורני והלכתי. "בלעדיו לא הייתי מוצאת את ידי ואת רגלי בשאלות הסבוכות שבין העולמות". כיום יאיר הוא מהנדס אלקטרוניקה בתעשייה האווירית, שמשלב בין לבין שיעורים, חברותות ולימוד.

כשרק הכרתם, איך הוא קיבל את העובדה שעומד דת לפניו בחורה שאוהבת ללמוד דווקא גמרא וראי שונים?

מישלוב מחייכת ונוכרת: "כשהייתי במדרשת הרובע התייעצתי עם הרב אריה וייס, אמרתי לו שאין לי על מה לדבר עם בחורים בפגישות. היה לי מאוד קשה לנהל שיחה עם בחורים, חלקם נבהלו ממני. הרב אמר לי שאני צריכה למצוא מישהו שיוכל לקיים איתי את השיחות האלה".

כשנפגשה עם יאיר הוא היה לאחר כמה שנות לימוד במרכז הרב, ואחרי עשר שנות לימוד בישיבת קדומים. "יאיר שש על זה כמוצא שלל רב. הוא חיפש בת שיח ברמתו. הוא אדם עם עולמות רחבים ועשירים. יאיר הביא איתו את התפיסה מבית הוריו, של לחפש בת זוג שהיא חברותא רוחנית ואינטלקטואלית, לא רק מענה רגשי. השיח שנוצר בינינו היה מאוד משמעותי לקשר".

ואם כבר בית ההורים, מישלוב מדברת בהערכה גלויה על חמיה, הרב ד"ר דוד מישלוב, שהיה מהדמויות המעצבות והתומכות שסללו את דרכה לעולם בית המדרש והלימוד הייחודי שבו התמחתה. "הוא רב שעלה מארצות הברית וכיהן כרב של כמה קהילות בארץ. תמיד נתן לי יחס של שווה בין שווים, וחיזק בי את היכולת הנשית להשתלב בעולם התורה. כשרק התחלתי ללמוד גמרא, בגיל מאוחר, הוא אמר לי: את יכולה מחר מאוד להשלים את הפער, עוד תפתיעי את עצמך".

ומעל כל העשייה והלימוד, עומדים בראש מעיינייה של מישלוב המשפחה וגידול הילדים. המעבר לרמת גן נעשה לאחר שנים לא קלות שבהן התגוררו בעלי ובניה, כשהיא עושה מאמצים בלתי רגילים כדי לעמוד בעיקרון שהציבה לעצמה, למרות המרחק בין הבית לעבודה: "המוקד שלי הוא גידול המשפחה, אני לא מתבלבלת. הקב"ה נתן לי משימה עיקרית בחיים: נשמות טהורות וגדולות, לתת להן מה שהן צריכות מכל הבחינות. זה ראשון במעלה אצלי. לאורך כל הדרך בחרתי עבודות שיאפשרו לי להוציא את הילדים מהגן באחת וחצי. הילדים שלי מעולם לא היו בצהרון. היו לי הצעות למשרות משפטיות בכירות", היא מגלה, "לאחר התלבטויות קשות השבתי בשלילה. הבית, הוריו גיות והמשפחה עומדים בראש, מזה צומח האושר שלי ושל הילדים. לא נתתי לפיתויים גדולים לבלבל אותי".

Hagitr72@gmail.com

מים, וגם מישלוב עצמה מופיעה בהם. גם כאן, מיי שלוב מעידה כי היא עושה את הדברים בדרכה שלה, יד ביד עם ההלכה, ובלתי יומרות נשיות. "לאחרונה השתתפתי בכנס שארגן מכון 'משפט לעם' בישיבת ההסדר בשדרות. אמרתי: וואו, מביאים אישה לישיבת הסדר לדבר בכנס, איך יעשו את זה טכנית? הם מצאו פתרון נהדר: הפאנל בהשתתפותי לא התקיים בישיבה עצמה, אלא באולם שליד הישיבה, היא אומרת, בלי שמץ של תחושת נחיתות או קיפוח. "ברור שאני לא אשב בכנס על במה בבית המדרש של הישיבה. זה בכלל לא הפריע לי, אדרבה. אני לא רואה את הדברים ממקום נחוני, אלא רק באה ועושה את העבודה שלי. נותנת מה שיש לי לתת, בלי לנסות להפוך עולמות".

היא מזכירה בהקשר זה שוב את המרא דאתרא שלה, הרב יעקב אריאל, שאיתו התייעצה בעניין הופעה בכנסים. "כשהתחלתי את דרכי בעולם המי שפט, הטרידה אותי השאלה איך אדבר בפני גברים. הרב אמר לי שאין בעיה, וזה תלוי בהרגשה שלי ואם זה נעשה בצורה צנועה. בהתחלה באמת דיברתי רק בפורומים של המשפחה או בפורומים מצומצמים. אבל במהלך הזמן, עם הרבה חשיבה עם עצמי ועם בעלי, ומתוך הקפדה משמעותית על צניעות וכבוד לרבנים, התחלתי לדבר גם בפורומים גדולים שנצרכו כתי להם לענייני עבודה. אני מקפידה כל הזמן שהכול יהיה ראוי וענייני, תוך שמירה על הגבולות, במיוחד שאנחנו עוסקים בענייני תורה והלכה".

"לא רציתי לצאת מבית המדרש"

אהבתה של מישלוב למשפט העברי לא יונקת רק מכישוריה הלימודיים הגבוהים, אלא בראש ובראשונה מקשר עמוק ללימוד התורה. את הלימוד שלה החלה עוד בשיעורים בשנות האולפנה. "בשיעורי תושב"ע אמרתי לרב: למה לומדים רק את החומש לבגרות? אני רוצה ללמוד עוד הלכות". לאחר מכן הקדישה שנים ללימוד במדרשת הרובע, שם ינקה מרבית תורה והשקפה. "במדרשה פשוט לא רציתי לצאת מבית המדרש. היה צריך לשלוף אותי משם באחת עשרה בלילה. אהבתי מאוד במיוחד את השיעורים ההלכתיים. הייתה לי הזדמנות לרוץ על כל הלכות שבת, מהפסוק אל הפסקה. היו לי חברות רציניות. פשוט אהבתי את זה, לא יכולה לתאר בשום צורה אחרת".

אולי זה רק בגלל שאת אדם אינטלקטואלי שאוהב ללמוד?

"הייתה לי חברה שאמרה: יש לך ראש ריאלי, אז את נהנית ללמוד. אמרתי לה: לא. הנשמה שלי מרגישה שהיא חוזרת למקורה, לשמחתה, קישור לערכי הנצח. ברור שהייתה לי גם הנאה אינטלקטואלית, אבל הלימוד הזה של קודש מחייה את כל האישיות. הרגשתי שבלימוד ההלכה אני נפגשת עם גדול עצום".

היא המשיכה ללמוד במדרשת הרובע במקביל לשנותיה באקדמיה. "זה אפשר לי לשמור על עמוד שדרה בתוך הלימודים האקדמיים. לשמור על הזהות הרוחנית שלי". לאחר מכן המשיכה כאמור לתוכנית לימוד גמרא לבנות בבר-אילן. כשחיפשה מסגרת